

12 KROKOV K ZELENEJ OBNOVE EKONOMIKY

Slovenská klimatická Iniciatíva

September 2020

Slovensko má vďaka vysokým klimatickým cieľom a ich financovaniu jedinečnú príležitosť popri boji s klimatickou krízou zlepšiť životnú úroveň a zdravie ľudí, ale aj naštartovať transformáciu smerom k zelenej ekonomike.

Riešeniami v klimaticky najdôležitejšej oblasti - energetike sú komplexná obnova budov, systém 4. generácie centrálného zásobovania teplom v regióne horná Nitra, väčšie využitie vhodných obnoviteľných zdrojov energie a odstránenie energetickej chudoby.

12 krokov k zelenej obnove ekonomiky predstavuje zoznam konkrétnych a okamžite realizovateľných riešení do konca roku 2020, strednodobých cieľov do roku 2023 a vízie do roku 2030. Všetky sa dajú financovať z plánu obnovy a eurofondov a znamenajú prínos pre ekonomiku a obyvateľov.

Okamžité riešenia do 2020

- 1. krok:** Nastaviť obnovu 150 verejných budov z nevyčerpaných eurofondov
- 2. krok:** Odstrániť finančné, technické a administratívne bariéry pre výstavbu nových OZE
- 3. krok:** Zriadiť a financovať regionálne centrum udržateľnej energetiky a nastaviť program pre financovanie komplexnej obnovy budov a tepelných rozvodov v regióne Hornej Nitry vo výške minimálne 70 miliónov Eur;
- 4. krok:** Ustanoviť definíciu energetickej chudoby

Strednodobé ciele do 2023

- 5. krok:** 4 tisíc kvalitne zateplených rodinných domov ročne
- 6. krok:** Zabezpečiť správnu transpozíciu "Clean energy package" do slovenskej energetickej legislatívy
- 7. krok:** Vytvoriť rekvalifikačné a podporné programy a transformovať (duálne) vzdelávanie v okresoch Prievidza a Partizánske pre účely programu komplexnej obnovy budov, obnoviteľné zdroje energie a iné relevantné technické opatrenia
- 8. krok:** Cielená podpora pre zvyšovanie energetickej účinnosti

Vízia do roku 2030

- 9. krok:** 500 zmodernizovaných škôl, nemocníc a úradov naprieč Slovenskom každý rok
- 10. krok:** Nastaviť dlhodobý, stabilný, predvídateľný a transparentný regulačný rámec zameraný na rozvoj OZE
- 11. krok:** Smerovať k systému centrálného zásobovania teplom štvrtej generácie v regióne Horná Nitra
- 12. krok:** Odstrániť energetickú chudobu na Slovensku: Integrovanie prístupov k znižovaniu energetickej chudoby riešením štrukturálnych problémov chudoby a sociálneho vylúčenia

1. krok: Nastaviť obnovu 150 verejných budov z nevyčerpaných eurofondov

Navrhujeme presunúť časť nevyčerpaných finančných prostriedkov v rámci jednotlivých prioritných osí v Operačnom programe Kvalita životného prostredia do nových výziev na zníženie energetickej náročnosti verejných budov. Len v posledných dvoch výzvach pod OP KŽP si samosprávy a štátne orgány žiadali o príspevky vo výške, ktoré presiahli alokáciu výziev dokopy o 100 miliónov eur a podporených nebolo viac ako 150 projektov. Pri zarátaní spolufinancovania sa jedná o investičné projekty v hodnote 115 miliónov eur, ktoré sú pripravené na okamžitú realizáciu. Do ekonomiky v jednotlivých regiónoch (okrem Bratislavy) tak behom nasledujúcich 12 mesiacov môže pritecť viac ako 100 miliónov eur, ktoré podporia živnostníkov a malé a stredné podniky z odvetvia stavebníctva, ktoré bude nastávajúcou ekonomickou krízou zasiahnuté viac ako iné odvetvia.

Čo na to treba?

1. Rozhodnúť o presune prostriedkov v rámci OP KŽP (CKO, MŽP)
2. Vypísať výzvy na predkladanie žiadostí o NFP (SIEA)

Investičná potreba: jednorazovo 115 mil. EUR

2. krok: Odstrániť finančné, technické a administratívne bariéry pre výstavbu nových obnoviteľných zdrojov energie (OZE)

Zrušiť plošný stop-stav na pripájanie nových OZE do sústavy. Zabezpečiť, aby sieťové poplatky (pripojovacie poplatky, G-komponent, poplatky za spotrebu z vlastnej výroby) boli regulované vo výške, ktorá odráža skutočné náklady prevádzkovateľov sústav s pripojením a prevádzkou zdrojov na výrobu elektriny, zrušiť poplatky za spotrebu z vlastnej výroby pre prosumerov. Ďalej navrhujeme zjednotiť a zjednodušiť pripojovacie procesy OZE do distribučnej a prenosovej sústavy. V rámci odstraňovania administratívnych bariér navrhujeme zosúladiť legislatívne podmienky pre Lokálny zdroj s podmienkami Smernice 2018/2001 o samospotrebiteloch (self-consumers), a to najmä s tými, ktoré sú uvedené v článkoch 15 a 21 Smernice.

3. krok: Zriadiť a financovať regionálne centrum udržateľnej energetiky a nastaviť program pre financovanie komplexnej obnovy budov a tepelných rozvodov v regióne Hornej Nitry vo výške minimálne 70 miliónov Eur;

Slovensko plánuje utlmiť výrobu energie z uhlia v elektrárni Nováky (ENO) najneskôr do decembra 2023. Je preto potrebné zabezpečiť vykurovanie Prievidze, Novák a Zemianskych Kostolian.

Priatelia Zeme-CEPA s nezávislým rakúskym expertom Bernhardom Schneiderom vypracovali **ideový zámer** moderného riešenia centrálného zásobovania teplom (CZT) 4. generácie pre Prievidzu, Nováky a Zemianske Kostolany. **To uprednostňuje potrebu energie riešiť v prvom rade cez úspory v budovách, rozvodoch a kombinuje obnoviteľné zdroje energie (OZE) – geotermálnu, solárnu, tepelné čerpadlá a biomasu so sezónnym uskladnením tepla. Experti JASPERS ho zatiaľ hodnotili ako veľmi prínosný pre diskusiu o riešení 2. fázy s potrebou ďalšieho rozpracovania.** Na tento účel je vhodné využiť európske verejné financie z navýšeného balíka pre Fond Spravodlivej transformácie (na 954 miliónov € pre Trenčiansky a Košický kraj) Ďalej bude k dispozícii Modernizačný fond a iné fondy EÚ na najlepšie dostupné technológie. Takéto financovanie podporuje dosiahnutie slovenského cieľa pre OZE, pri ktorých nie je potrebný dovoz paliva z iných krajín – teda odliv peňazí z regiónu.

Horná Nitra je už v súčasnosti dobrým príkladom pre strednú a východnú Európu, napr. aj Estóncov sme inšpirovali k začatiu spravodlivej transformácie. **Chceme, aby región bol výkladnou skriňou života po uhlí, nie zadným dvorom – skládkou nebezpečného odpadu zo spaľovania komunálneho odpadu.** Navyše po dosiahnutí recyklačných cieľov totiž po roku 2035 nebude pre spaľovňu dosť odpadov v okrese. Treba tiež dodať, že emisie zemného plynu vrátane únikov metánu a spaľovanie odpadov sú porovnateľné s uhlím.

Čo na to treba?

1. Dopracovanie projektového zámeru pre udržateľné centrálné zásobovanie teplom z elektrárne Nováky
2. Schváliť jeho posúdenie cez expertov JASPERS
3. Navrhnuť kroky ďalšieho postupu implementácie projektového zámeru na základe odporúčaní expertného tímu JASPERS

Investičná potreba: Nízka

4. krok: Ustanoviť definíciu energetickej chudoby

Navrhovaná definícia: Za energeticky chudobné sú považované domácnosti, ak ich náklady na energie na m² obytnej plochy prevyšujú národný medián a zároveň úroveň ich príjmov je nižšia ako 30-ty percentil. Domácnosti sú ohrozené energetickou chudobou vtedy, ak im po úhrade nákladov na energie zostane menej než 1,5 násobok životného minima a zároveň ich náklady na energie prepočítané na m² sú vyššie ako národný medián.

5. krok: 4 tisíc kvalitne zateplených rodinných domov ročne

Navrhujeme zefektívniť a rozšíriť existujúci dotačný program na zatepľovanie rodinných domov, ktorý spravuje MDV SR. Cieľom by malo byť ročne podporovať približne 4000 domácností (aliquotne k českému úspešnému programu „Nová zelená úsporám“). Na to je potrebné alokovať 40 miliónov eur ročne na príspevky a dostatok prostriedkov, na jeho profesionálnu propagačnú kampaň a technickú pomoc. Vláda by mala zvážiť využívanie výnosov z emisných povoleniek (po vzore českého programu), ktoré predstavujú efektívny zdroj pre takýto typ investícií.

Čo na to treba?

1. Odstrániť bariér novelizáciou Zákona č. 555/2005 a Vyhlášky 364/2012 (NR SR, MDV SR)
2. Vyčleniť rozpočtových prostriedkov v Zákone o štátnom rozpočte (MF SR, NR SR)
3. Vytvoriť kapacít – zapojenie okresných úradov ako v prípade ŠFRB a vytvorenie potrebnej administratívnej kapacity na ministerstve (MDV SR)

Investičná potreba: 40 mil. EUR ročne

6. krok: Zabezpečiť správnu transpozíciu "Clean energy package" do slovenskej energetickej legislatívy

Správna a dôsledná transpozícia zimného balíku smerníc a nariadení "*Clean energy for all Europeans*" vytvorí vhodný legislatívny nástroj pre ďalší rozvoj decentralizovaných zdrojov energie, a to tak v elektroenergetike ako aj v teplárenstve. Zároveň sa takouto transpozíciou zavedie prierezová podpora pre samospotrebiteľov (prosumers), vytvorí sa právny základ pre fungovanie energetických komún a

umožní sa skutočne nediskriminačný prístup na trh pre výrobcov. V rámci tejto transpozície navrhujeme zaviesť do Zákona o energetike možnosť uzatvárania private PPA zmlúv (power purchase agreements) pre zariadenia na výrobu elektriny, tepla alebo chladu bez nutnosti pripojenia tohto zariadenia do distribučnej, prenosovej sústavy alebo distribučnej sústavy prevádzkovateľa CZT, pokiaľ sa zariadenie na výrobu elektriny, tepla alebo chladu pripája priamo do areálu odberateľa ako zmluvného partnera PPA.

7. krok: Podporiť zriadenie a činnosť regionálneho centra udržateľnej energetiky na hornej Nitre (resp. územie vymedzené v súlade so zvoleným prístupom pre regionálne plánovanie v rámci prípravy integrovanej územnej stratégie)

Experti JASPERS, Ministerstva hospodárstva SR, Slovenskej technickej univerzity v Bratislave a mimovládnych organizácií sa zhodujú na potrebe vytvorenia a podpory regionálnej energetickej politiky. Na hornej Nitre sme identifikovali viacero bariér pre implementáciu udržateľných energetických projektov:

- chýbajú základné údaje z miestnej úrovne alebo sú zastaralé;
- neexistuje pracovná pozícia pre regionálnu koordináciu tepelného riešenia;
- chýbajú energetici v samosprávach a finančné zdroje na prípravu projektov.

To vedie k nízkej regionálnej podpore pre dlhodobé a ambiciózne projekty, ktoré by mohli vytvárať udržateľné pracovné miesta a využiť prostriedky z európskych fondov na obnovu budov, rozvodov a obnoviteľné zdroje energie.

Riešením je využiť vyčlenené prostriedky v objeme 31 miliónov eur do roku 2030 aj na opatrenie centrá udržateľnej energetiky (RCUE) tak ako je to schválené v Národnom energetickom a klimatickom pláne SR. Poslaním RCUE je optimalizovať energetickú potrebu a spotrebu na danom území, zvyšovať mieru jeho energetickej sebestačnosti na báze OZE pri dôslednom rešpektovaní kritérií environmentálnej udržateľnosti, zvyšovať miestnu kontrolu nad rozvojom regionálnej energetiky a tým prispievať k plneniu záväzkov SR voči klimatickej, energetickej a environmentálnej politike EÚ a zároveň k stabilizácii miestnej ekonomiky.

Čo na to treba?

- Zriadiť RCUE v Prievidzi s prioritným zameraním na udržateľné tepelné riešenie;
- Využiť podporu Slovenského investičného holdingu (SIH) v spolupráci s miestnym RCUE na vypracovanie dokumentácií pre využitie finančných nástrojov na obnovu budov;
- Dôsledné zmapovanie a zozbieranie aktuálnych údajov o všetkých budovách (verejných a súkromných) ktoré sú napojené do CZT z ENO vo všetkých dotknutých mestách - lokality, počty budov zapojených do CZT (popr. pripojených, ale neodoberajúcich teplo z CZT), merné plochy objektov, merné spotreby energie objektov, informácie o technickom stave budov, roku poslednej obnovy / čiastkovej obnovy;
- Príprava aktuálnej mapy CZT v jednotlivých mestách a obci;
- Aktívne informovanie a komunikácia s obyvateľmi o pripravovaných zámeroch v regióne;
- Poznať názory, problémy a zohľadniť verejnú mienku pri príprave projektov;
- Na základe zozbieraných údajov analyzovať budúce využitie a kvalitu budov (bytových aj verejných), pripraviť energetický audit budov a vybrať projektanta / projektantov;
- Pripraviť projektovú dokumentáciu obnovy budov v CZT z ENO (bytových aj verejných) a rozpočet;

Investičná potreba: Už schválená v Národnom energetickom a klimatickom pláne SR

8. Krok: Cielená podpora pre zvyšovanie energetickej účinnosti:

Schválená a technicky aplikovateľná definícia energetickej chudoba je základ pre špecifické zameranie podporných grantových programov a ekonomických nástrojov na tých, ktorí to najviac potrebujú. Jedným z problémov analyzovaných v rámci dlhodobých výskumov je špecifický problém domácnosti s nízkymi príjmami s nízkou energetickou účinnosťou. Môžu to byť staré vidiecke domy, neefektívne bytové domy, niekedy postavené z materiálov nižšej kvality a so slabou izoláciou. Väčšina z nich má nízku energetickú účinnosť z dôvodu použitých materiálov, starých okien, tenkých stien, alebo nedostatku zdrojov na úpravu a údržbu. Efektívnosť vykurovacích systémov je problematická a straty vysoké. Spotreba energie na vykurovanú jednotku je vysoká a jej platba tak predstavuje pre domácnosti komparatívne horšiu situáciu aj v porovnaní s ľuďmi, ktorí majú podobné príjmy, ale lepšie indikátory energetickej efektívnosti. Tieto domácnosti často nemajú dostatok prostriedkov na investovanie do opatrení na zvýšenie energetickej účinnosti, nemajú prístup k bankovým pôžičkám ani zárukám a nemajú sociálne zručnosti na prístup k podporným systémom. Je to primárna skupina, ktorá tvorí cieľovú skupinu zraniteľných spotrebiteľov a energetickej chudoby.

9. krok: 500 zmodernizovaných škôl, nemocníc a úradov naprieč Slovenskom každý rok

Obnova verejných budov sa na Slovensku financuje prioritne z tzv. eurofondov. Na zvýšenie tempa ich obnovy, navrhujeme v rámci nového programového obdobia EŠIF 2021 – 2027 alokovať 770 mil. EUR na hĺbkovú obnovu verejných budov. Takáto alokácia dokáže efektívne generovať potrebné investície na obnovu verejných budov v tempe 3 % ročne. Pre efektívne využívanie verejných prostriedkov je však potrebné do budúcnosti výraznejšie stimulovať prísun súkromného kapitálu. Pri nastavení podpory pre obnovu verejných budov navrhujeme využiť garantované energetické služby, ktoré dokážu pokryť 20 – 50 % investičnej potreby. Efektívnejšie nastavenie, spolu so zdvojnásobením alokácie v porovnaní so súčasným programovým obdobím, dokáže takýmto spôsobom generovať trojnásobne vyššie investície do obnovy verejných budov než tomu bolo doposiaľ.

Čo na to treba:

1. Vyčleniť 770 mil. eur na hĺbkovú obnovu verejných budov v rámci politického cieľa 2
2. Pripraviť metodiku na podporu kombinácie GES s grantom v rámci jednej operácie
3. Nastaviť OP a výzvy s cieľom efektívne čerpať a kvalitne obnovovať verejné budovy

Investičná potreba: 770 mil. EUR (2021 – 2027)

10. krok: Nastaviť dlhodobý, stabilný, predvídateľný a transparentný regulačný rámec zameraný na rozvoj OZE

Predmetný regulačný rámec by mal stanoviť jasnú víziu o politike v oblasti obnoviteľnej energetiky, a to stanovením jasných, transparentných a objektívnych pravidiel, ktoré podporujú rozvoj OZE nákladovo efektívnym spôsobom. Regulačné rozhodnutia s významným dopadom na účastníkov trhu, vrátane cezhraničného kontextu musia byť predmetom hĺbkovej analýzy a dopadovej štúdie (tzv. regulatory impact assessment – RIA). Súčasťou tohto rámca je transparentná cenová a vecná regulácia zo strany ÚRSO, ktorá je postavená na otvorenom a nediskriminačnom dialógu medzi jednotlivými účastníkmi trhu.

11. krok: Smerovať k systému centrálného zásobovania teplom štvrtej generácie v regióne Horná Nitra: Obnoviť budovy, rozvody a pripájať obnoviteľné zdroje energie do CZT ENO

Systém centrálného zásobovania teplom z elektrárne Nováky má veľký potenciál úspor v tomto poradí dôležitosti:

1. v budovách cca 31% na zníženie spotreby na vykurovanie na základe veľmi konzervatívneho odhadu (pre porovnanie až 74% zníženie spotreby dosiahli napr. v bytovom dome na ul. Pavla Horova v Bratislave);
2. cca 14,16 % straty v rozvodoch tepla v meste Prievidza - 32.7 km;
3. cca 14.94% straty v horúcovode z ENO do Prievidze - 13,2 km;

Obnova budov je kľúčová pretože zníženie spotreby o 1 MWh v budovách v Prievidzi ušetrí približne 1,29 MWh energie pri zdroji ENO kvôli (cca 29%) stratám v rozvodoch a horúcovode. Experti JASPERS uvádzajú najlepšiu priemernú účinnosť CZT 90%, čo je priemyselný benchmark z Fínska. Ten odhadujeme, že je približne o 19 % úspornejší ako súčasný systém CZT z ENO.

Experti zo Slovenskej technickej univerzity v Bratislave v júni 2020 stanovili pomerne konzervatívne potenciál úspor na 31% v 465 budovách zapojených do systému CZT z ENO, z ktorých je približne 43% budov obnovených a 57% neobnovených. Odporúčajú však dôsledné zmapovanie a zozbieranie aktuálnych údajov o všetkých budovách. Výsledky analýzy poskytli informácie o budovách v regióne pre rok 2020. Na základe výsledkov analýzy budov bol stanovený odhad energetického, ekonomického a environmentálneho potenciálu úspor týchto budov. V prípade, že by sa na nich vykonala významná obnova pri priemernom ročnom tempe (3%), tak by odhadovaný stav pre roky **2023**, **2026** a **2039** (kedy by sa obnova pri tomto tempe kompletne dokončila). Súčasné ročné tempo obnovy budov (3%) je nepostačujúce. Pri tomto tempe sa dosiahne obnova aktuálne neobnovených budov, v **Novákoch** v roku **2042**, v **Zemianskych Kostofanoch** v **2040** a v **Prievidzi** v **2039**. Ak by sa však toto ročné tempo strojnásobilo (na 9%), potom by sa čas celkovej obnovy výrazne skrátil: v **Novákoch** v **2028**, v **Zemianskych Kostofanoch** a **Prievidzi** v **2027**.

Okrem toho, že by sa zvýšením ročného tempa obnovy budov (až na 9%) spotreba energií výrazne rýchlejšie znížila, došlo by aj k stabilizovaniu v zmysle jej spotreby, čo je dôležité z hľadiska návrhu nových energetických zdrojov.

Čo na to treba:

1. Založiť program komplexnej obnovy budov, rozvodov a využitia obnoviteľných zdrojov v regióne z Fondu spravodlivej transformácie, Modernizačného fondu na:

a. mitigačné opatrenia na/v budovách s cieľom dosiahnuť štandard budov A0

- kvantifikácia potreby energie na prevádzku budov (vykurovanie, prípravu teplej vody, chladenie, vetranie) po dôslednom uplatnení opatrení navrhnutých v spracovanej projektovej dokumentácii;
- stanovenie postupu hĺbkovej obnovy bytového fondu napojeného na CZT, ktorého výsledkom budú budovy obnovené do štandardu s takmer nulovou potrebou energie (príkladom sú spracované arch. štúdie Karloveská 57, Pribišova 37, ale aj obnovený a v prevádzke BD v MČ Bratislava - Devínska Nová Ves, na ul. Pavla Horova);
- uplatňovanie princípov integrovaného navrhovania s ambicióznymi envirocieľmi;

b. Uplatňovanie adaptačných opatrení na úrovni budov

Súčasnú budovu nie sú pripravené na zmenu klímy, doposiaľ sa neuplatňovali takmer žiadne adaptačné opatrenia. Do súboru požadovaných opatrení je potrebné zahrnúť aj adaptačné opatrenia, ktoré navyše majú v mnohých prípadoch synergický efekt s mitigačnými opatreniami (napr. zelené strechy, zelené fasády, vegetácia v blízkom okolí budovy - významne napomáhajú ku zníženiu prehrievania budovy, a teda spotrebe energie na chladenie, manažment zrážkových a odpadových vôd).

c. **Participatívne zapojenie obyvateľov** formou osobných stretnutí, prezentáciou cieľov a prínosov, dotazníkovým prieskumom ohľadom zistenia požiadaviek, nedostatkov, spokojnosťou s bývaním, ako aj predstáv o využívaní vnútroblokov a okolia budovy v prípade bytových domov, a pod.

d. **Spracovanie projektovej dokumentácie hĺbkovej obnovy budov s cieľom dosiahnuť energetickú triedu budov A0**, určenie potreby energie na prevádzku jednotlivých budov, obytných súborov, štvrtí a miest; vytváranie solárnych katastrov miest (dokumenty, ktoré zobrazujú solárny fotovoltický a/alebo termický potenciál určitých území mesta, alebo konkrétnych budov, poskytujú orientačný odhad možných solárnych ziskov, a tým podnecujú k využívaniu OZE), zapojenie urbanistov, presadzovanie tvorby územných plánov s ohľadom na využívanie OZE, najmä solárnej energie.

e. **Rozšíriť financovanie o podporu projektovej dokumentácie samospráv a iných žiadateľov** so záujmom o komplexnú obnovu budov a využívanie obnoviteľných zdrojov energie;

Poznámka: pre samosprávy nie je najväčším problémom financovanie projektovej dokumentácie, ale neistota, či následne vyjde príslušná výzva.

f. **Podobné systémy obytných domov - najmä ak susedia, obnovovať súčasne a koordinovane a komplexne v jednotnom štýle**, ako je to zvykom vo vyspelých krajinách EÚ

2. Umožniť firmám s fosílnym portfóliom financovanie projektov z verejných zdrojov iba za podmienky verejného predloženia záväzného dekarbonizačného plánu;
3. Vytvoriť rekvalifikačné programy a transformovať (duálne) vzdelávanie v regióne pre účely programu komplexnej obnovy budov a iné relevantné technické opatrenia.

Investičná potreba: 71 miliónov eur len pre obnovu budov napojených na CZT ENO

Zníženie emisií CO₂: 50 200 t emisií skleníkových plynov len z obnovy budov napojených na CZT ENO

12. krok: Odstrániť energetickú chudobu na Slovensku: Integrovanie prístupov k zníženiu energetickej chudoby riešením štrukturálnych problémov chudoby a sociálneho vylúčenia

Vzhľadom na zložitosť problému je potrebné hľadanie synergií medzi energetickými, environmentálnymi a sociálnymi politikami a integrovať politiky energetickej chudoby do politik zamestnanosti, bývania a dôchodkového zabezpečenia.

Čo na to treba?

- Vo všetkých rozvinutých krajinách EÚ sa ako veľmi účinné pri znížení relatívnej aj absolútnej chudoby javia prístupy prostredníctvom mechanizmov sociálneho štátu. Nie je tomu inak ani pri riešení problematiky energetickej chudoby. Dôležitú úlohu môže zohrávať príspevok na bývanie.

Jeho doterajší dizajn, ktorý limituje jeho poskytovanie len na domácnosti v hmotnej núdzi, potrebuje zmenu, ktorá by priniesla nielen rozšírenie cieľovej skupiny, ale predovšetkým aktualizáciu potrieb domácností, ktoré bude pomáhať kompenzovať. Náklady na energie a predchádzanie energetickej chudoby by sa mali stať explicitnou súčasťou uvažovania o novom nastavení príspevku na bývanie.

- Podporiť udržateľnosť politik a opatrení v oblasti energetickej chudoby tým, že preniesie zodpovednosť na riešenie tohto problému od miestnych aktérov a mimovládnych organizácií k inštitúciám štátneho aparátu a samospráv. Budovať a rozvíjať kapacity štátnej administratívy a samospráv, aby prevzali vedúcu úlohu pri riešení otázok energetickej chudoby.
- Energetická chudoba sa prejavuje problémami s odpojením zo siete kvôli dlžobám a exekúciám. To zároveň sťažuje možnosti zvyšovania energetickej efektívnosti a investovania do znižovania spotreby energie. Popri oddlžení domácností je potrebná aj ochrana pred odpojením (hlavne v zimných mesiacoch). Posledná oblasť odporúčaní sa týka monitorovania, výskumu a prepojenia na verejný diskurz. Je potrebné otvoriť diskusiu o zdrojoch dát, ktoré možno využiť na identifikáciu energetickej chudoby. Týka sa to tak výberového zisťovania Rodinné účty, ako aj výberového zisťovania EU SILC. Konkrétne, do akej miery sú existujúce informácie postačujúce a či existuje priestor na ich rozšírenie. Týka sa to nielen štruktúry výdavkov a príjmov, ale aj viacerých ďalších skutočností, ktoré ovplyvňujú to, či domácnosť je alebo nie je ohrozená energetickou chudobou. Zároveň, otvoriť treba aj otázku pokrytia zraniteľných skupín (resp. reprezentatívnosti výberových súborov vo vzťahu k týmto skupinám) v týchto zisťovaniach.